

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IQTISODIY
TUSHUNCHALARNI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV
YONDASHUVNING O‘RNI**

Xo‘jamqulova Nilufar Xazratqul qizi

Termiz davlat Pedagogika instituti magistranti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola maktabgacha yoshdagi bolalarga iqtisodiy tushunchalarni shakllantirish uchun integrativ yondashuv usul va vositalarini qo‘llash orqali ta’lim sifatini yanada yaxshilash chora-tadbirlari aks etgan. Iqtisodiy tarbiya bo‘yicha olib borilayotgan amaliy va ilmiy ishlarning mazmuni, maktabgacha yoshdagi bolalarga iqtisodiy bilimlar berishda pedagog-tarbiyachilar innovatsion metodikalarni qo‘llagan holda ta’limiy faoliyatlarning samaradorligini oshirishga xizmat qilishi aks etgan.

KALIT SO‘ZLAR: *iqtisod, maktabgacha yosh davr, pul, bilim, yosh davrlar, usul va vositalar.*

ABSTRACT

This article shows measures to further improve the quality of education by using the methods and tools of an integrative approach to from economic concepts for preschool children. Its reflected that it serves to increase the efficiency of educational activities.

KEYWORDS: *economy, preschool age, money, knowledge, young times, methods and tools.*

KIRISH

O‘zbekistonning iqtisodiy mustaqilligini, uning ilmiy salohiyatini saqlab qolish, mustaqil, shaxsiy va ijtimoiy hayotda ma’suliyatli qaror qabul qila oladigan erkin shaxsni tarbiyalamasdan amalga oshirib bo‘lmaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni iqtisodiy tarbiyalash, iqtisodiy madaniyat asoslarini shakllantirish, bolalarni

iqtisodiyotga jalb qilish, dastlabki iqtisodiy ta'lim iqtisodiy sotsializmning omillaridan biri bo'lib, bolaning moddiy va ma'naviy qadriyatlarga bo'lgan munosabatlariga, bola shaxsiyatini shakllantirishga katta ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda O'zbekistonda o'tkazilayotgan bozor islohotlarining bosh maqsadi xususiy mulkka erkinlik berishdir. Chunki odamlarni mulkdor qilmay, o'rta mulkdor sinfini yaratmay turib, iqtisodiy va siyosiy barqarorlikka erishib bo'lmasligini hayotning o'zi ko'rsatmoqda."Yagona yo'limiz tadbirkorlar sonini ko'paytirish, odamlarni ishbilarmon qilish! Har bir hokim byudjetga qo'shimcha daromadlarni taminlashi uchun o'zi izlanishi, tadbirkorga sharoit yaratib, biznes vakillari bilan yelkama-yelka ishlashi kerak ". Bu so'zlardan shuni anglash kerakki, vatanimizning taraqqiyoti uchun iqtisodiy va mehnat tarbiyasi muhimdir. Chunki shakllanib borayotgan yosh avlodimiz uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirish va ularda tejamkorlik kabi tuyg'ularni singdirish kerak.

NATIJALAR

Maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarni o'qitish va tarbiyalashga, ularni intellektual, ma'naviy -axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy o'rta ta'limga qaratilgan ta'lim turidir. Iqtisodiy tarbiyaning asosiy maqsadiga bir qator vazifalarni hal etish natijasida erishish mumkin. Bu vazifalarning asosiylari quyidagilardan iborat.

-Bolalarda iqtisodiy ongni izchilik bilan rivojlantirib borish;

-Oqilona ehtiyojlarni, ularni moddiy imkoniyatlar bilan taqqoslash qobiliyatini shakllantirish;

-Bolalarda o'z ehtiyojlarini to'laroq qondirishga bo'lgan izlanishlarda mehnatga yo'nalganligini tarbiyalash;

-Kasb tanlashga ongli munosabatda bo'lish, tejamkorlik, rejalilik, omilkorlik, ishchanlik, xo'jalikni tejab-tergab olib borish kabi sifatlarni tarbiyalash;

-Bolalarni iqtisodiy tahlil qilish malaka va ko'nikmalari bilan qurollantirish, tejamkorlik va iqtisod qilish odatlarini tarbiyalash, aqliy va jismoniy mehnat madaniyatini shakllantirish, mehnatni ilmiy tashkil etish asoslarini egallab olish;

-Masulyatsizlikka, mehnatdagi tartibsizlikka, bekorhillikka, boqimandalik kayfiyatlariga, xojasizlikka, isrofgarchillikka, beparvolikka murosasiz munosabatda bo'lish hissini tarbiyalash va hokazo.

MUHOKAMA

XX asrning 70-yillarida olimlar L.N.Ponomaryovva L.E.Epstein iqtisodiy tarbiya xalq xo'jaligini rivojlantirishning muhim omili, ishlab chiqarishni ilmiy tashkil etishning zarur sharti hamda yosh avlodning mehnat va mol-mulkka to'g'ri munosabatini shakllantirishning muhim vositasi sifatida targ'ib etishdi."Iqtisodiy ta'lim "Iqtisodiy tarbiya", Iqtisodiy tayyorgarlik " kabi tushunchalarni talqin qilishda tadqiqotchilar A.F.Amend, L.P.Kurakov, B.T.Lixachev, V.A.Povstik, V.D.Popov, A.S.Prutchenkovlarning nuqtai nazarlari hisobga olgan holda ,biz iqtisodiy tarbiya shaxsning axloqiy va iqtisodiy fazilatlarini shakllantirishning maqsadli jarayoni tejamkorlik, ma'sulyat, samaradorlik, tadbirkorlik, shuningdek, qiymat munosabatlariga yo'naltirilgan odamlarning iqtisodiy hayoti haqidagi bilimlarni o'zlashtirishning maqsadli jarayonidir ,degan umumiy ta'rif berish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Maktabgacha yoshda iqtisodiy ta'lim muhitining mazmuni quyidagilardan iborat; obyektiv muhit [o'yinga asoslangan iqtisodiy muhit yaratish],ijtimoiy qiziqishlariga atrof-muhit[ota-onalar, ta'lim jamoasiMTT], voqea-bilim muhiti[qiziqarli ekskursiyalar, mashhur odamlar bilan uchrashuvlar] va axborot muhit[jumboq, illyustratsiyalar, do'kon, banklar, xizmat markazlari, Shahar sanoat korxonalarini xaritalari, tanga namunalari]. tarbiyachi ijtimoiy agentlarning ma'lumotlarini professional tarzda qayta ishlab ,ushbu ta'sirni maqsadli yo'naltira olishi ,ijtimoiy rivojlanish holatini pedagogik holatga aylantira olishi,yetakchi axloqiy va iqtisodiy fazilatlarini shakllantirishga qaratilgan ta'lim muhitini yarata olishi lozim .Iqtisodiy ta'limning yana bir sharti oila odamlar, jamiyat va jamiyatning iqtisodiy ahvoriga oid bolalar faoliyati turlarini [o'yin, bilim, mehnat] tashkil etish va to'ldirish, shu

asosda ijtimoiy-iqtisodiy jamiyatning ijobiy me'yorlari va qadriyatlariga bilimli qiziqishni rivojlantirishdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga iqtisodiy tarbiya berish usullari:

1. Bola o'z ota-onasining qayerda ishlashini va animasi ishlab chiqarishini, bu ishlab chiqarishining butun jamiyat uchun qanday ahamiyati borligini bilishi kerak.

2. Umuman, bola ota-onasi ishlab, topib keltiradigan daromadning katta va foydali ijtimoiy mehnat evaziga olinadigan ish haqqi ekanini mumkin qadar ertaroq yaxshi tushunishi lozim.

3. Bolani oila byujeti bilan mumkin qadar ertaroq tanishtirish lozim. U ota-onasining qancha maosh olishini bilishi kerak. Bola ota yoki onasining nimaga muhtoj ekanligini, bu muhtojlikning qanchalik zarurligini bilishi zarur, u oilaning boshqa a'zolari ehtoyojini yaxshiroq qondirishi uchun o'zining ba'zi ehtiyojlaridan vaqtinchalik kechishga odatlanishi kerak. Oilaning umumiy ehtoyojiga doir masalalarni muhokama qilishga Bolani ko'proq jalb qilish lozim.

4. Agar oilaning moddiy sharoiti juda yaxshi bo'lsa bolaning o'z tengdoshlari oldida bunday yaxshi sharoit bilan g'ururlanish va maqtanishga odatlantirmaslik kerak. Bola oilaning boyligidan o'zgaralar oldida gerdayishga hech qanday asos yo'qligini tushunish zarur.

5. Ota-onalar bolalarining halol, rostgo'y va sofdillikka odatlanib borishlarini diqqat bilan kuzatib borishlari kerak. Ular hech narsani boladan atayin yashirmasliklari va shu bilan birga uning ko'z o'ngidaHavas keltiradigan har xiul narsalarni atayin bolaning ko'z o'ngicha qo'yib, uni ana shu narsalarga beparvolik bilan, sulhlik qilmay qarashga o'rgatish lozim.

6. Oilada tejamkorlik va ixtuyotkorlik tarbiyasini to'g'ri tashkil etib eskirib qolgan narsalarni yaxshilab ta'mir qilib, yangisini sotib olish vaqtini cho'zish va shu yo'l bilan ota-onalar yoki oilaning boshqa a'zolari pulning ma'lum qismini tejab qolish Bolani juda kichuk yoshligidan boshlab xo'jaligini yaxshi yuritmoqchi bo'lgan kishi ro'zg'or buyumlarining juda eskirib qolishiga yo'l qo'ymasligi, ularni o'z vaqtida tuzattirish, bozorda yoki do'konda tasodifan ko'rib qolgan narsani sotib

olavermay, balki haqiqatdan kerak bo'lgan narsani sotib olishi maqsadga muvofiqdir. Bolalarga ham shu odatni singdirib borish kerak.

7. Bola faqat o'z xonadonidagi buyumlarnigina ehtiyot qilib qolmay, balki boshqa kishilarning buyumlarini ayniqsa, ko'pchilik foydalanadigan buyumlarni ham ehtiyot qiladigan bo'lishi lozim.

XULOSA

Xulosa o'rinda shuni ta'kidlash kerakki, pedagogik xarakterdagi innovatsion usul va vositalarni qo'llash orqali ta'lim sifatini yanada yaxshilash mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lgan iqtisodiy savodxonlikni shakllantirish uchun zamonaniy pedagogik texnologiyalarni oshirishga xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Qonuni "Ta'lim to'g'risidagi "637-sonli 23.09.2020
2. F.R.Qodirova, SH.Q.Toshpo'latova, N.M.Kayumova va M.N.A'zamova." Maktabgacha pedagogika "Toshkent-2019
3. Artikova M.B. Umumta'lim maktabi va oila hamkorligi asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish :ped.fanl.dok.diss-Namangan 2021
4. F.T.Egamberdiyev , M.O.Esonova, X.J.Xamraqulov , M.F.Egamberdiyev Iqtisodiy tafakkur "Adabiyot uchqunlari"-T:2018
5. <http://fayllar.org/mundarija-kirish-v5.html?page=2>
6. <https://goaravetisyan.ru/uz/netradicionnye-formy-provedeniya-zanyatii-v-detskom-sadu-netradicionnye>.